

ROLA I ZNACZENIE PRZEMYSŁOWEGO POTENCJAŁU OBRONNEGO DLA OBRONY NARODOWEJ FRANCJI

Słowa kluczowe: przemysłowy potencjał obronny, przemysł zbrojeniowy Francji, obrona narodowa Francji

STRESZCZENIE

Francja posiada jeden z najlepiej rozwiniętych i nowoczesnych przemysłów obronnych w Europie, który umożliwia zaspokajanie krajowych potrzeb w sprzęt wojskowy oraz stanowi istotny sektor gospodarki, dzięki któremu Francja jest jednym z czołowych eksporterów uzbrojenia na świecie. W związku z precyzyjnym określeniem roli i znaczenia przemysłu zbrojeniowego w dokumentach o randze strategicznej (Biała księga), możemy stwierdzić, że przemysłowy potencjał obronny stanowi istotny element obrony narodowej Francji. Źródłem współczesnego kształtu tego sektora były mocarstwowe ambicje Francji, które przejawiały się w chęci do utrzymania samowystarczalności. W konsekwencji prowadzona przez wiele lat polityka dotycząca sektora obronnego przedkładała czynniki polityczne nad ekonomicznymi, ale z drugiej strony wieloletnia wizja sprzyjała efektywnemu rozwojowi. Może to stanowić przykład dla innych krajów, takich jak Polska, które dokonują przeobrażeń rodzimego przemysłu w kierunku zwiększenia jego roli i znaczenia dla obrony narodowej.

Wprowadzenie

Wiele współczesnych państw dąży do stworzenia i rozwoju własnego przemysłowego potencjału obronnego, który będzie stanowić istotny element obrony narodowej. Takie wysiłki podejmuje również nasz kraj, który nieustannie prowadzi restrukturyzację krajowej branży zbrojeniowej. Mimo dokonanych od początku lat 90-tych przemian, nadal musimy korzystać z zagranicznych rozwiązań w zakresie dostarczania polskiej armii najnowocześniejszego sprzętu. Z tej perspektywy całkowicie inaczej sytuacja przedstawia się we Francji, której większość zapotrzebowania zaspokaja rodzimy przemysł obronny.

¹ Artur Wrzosek jest doktorantem Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Sztuki Wojennej.

Celem artykułu jest próba znalezienia odpowiedzi na pytanie: czy przemysł zbrojeniowy Francji odgrywa istotną rolę dla obrony narodowej tego państwa i jakie są źródła aktualnej pozycji francuskiej branży zbrojeniowej w Europie i na świecie.

Podjęta tematyka wydaje się szczególnie aktualna w momencie prowadzonych negocjacji pomiędzy Francją a Polską dotyczących zakupu śmigłowca transportowego H 225M Caracal produkcji Airbus Helicopters². Poznanie szerszej perspektywy w jakiej funkcjonuje francuski przemysł zbrojeniowy, pozwala lepiej prognozować kierunki jego rozwoju i możliwości współpracy.

Istota przemysłowego potencjału obronnego

Przemysł obronny utożsamiany jest z terminem „przemysł zbrojeniowy”, jednak w istocie jego znaczenie jest dużo szersze. Zgodnie z definicją „Słownika terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego” przemysł obronny to „integralna część przemysłu, obejmująca branże i przedsiębiorstwa produkujące na potrzeby obronne państwa, przy czym zazwyczaj wytwarzanie na rzecz obronności jest tylko częścią ogólnej produkcji (przedsiębiorstwa dualne)”³. Przytoczona definicja oznacza, że przemysł obronny obejmuje wszystkie przedsiębiorstwa produkcyjne, które zajmują się wytwarzaniem bojowych środków walki oraz technicznego wyposażenia na potrzeby bezpieczeństwa i obronności państwa⁴. Natomiast przemysł zbrojeniowy w literaturze przedmiotu utożsamiany jest jedynie z produkcją uzbrojenia i sprzętu wojskowego, jednak pojęcia te na potrzeby niniejszego artykułu będą używane zamiennie.

Sam termin: potencjał oznacza „sprawność i wydajność czegoś, zwłaszcza państwa w jakiejś dziedzinie”⁵. Przemysłowy potencjał obronny należy zatem rozumieć jako całkowitą zdolność danego państwa do wytwarzania produktów na potrzeby obronne państwa. Określenie: przemysłowy potencjał obronny odnajdziemy również w Białej Księdze Bezpieczeństwa Narodowego RP z 2013 r.⁶

² J. Sabak, *Rozmowy trwają*, Airbus Helicopters i MON ws. Caracali, <http://www.defence24.pl/302019,rozmowy-trwaja-airbus-helicopters-i-mon-ws-caracali> [dostęp: 10.05.2016].

³ *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa 2008, s. 110.

⁴ P. Zamelek, *Przeobrażenia polskiego przemysłu obronnego w warunkach otwartego europejskiego rynku*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2013, s. 21.

⁵ *Słownik Języka Polskiego*, PWN, <http://sjp.pwn.pl/sjp/potencjal;2572226.html>

⁶ Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, <http://www.bbn.gov.pl/pl/bezpieczenstwo-narodowe/system-bezpieczenstwa-n/obronnosc/5976,Potencjal-obronny.html>

Przemysłowy potencjał obronny wywiera wpływ na wiele aspektów funkcjonowania współczesnego państwa, jak kwestie gospodarcze, militarne, społeczne, naukowo-techniczne aż po szeroko pojęte kwestie bezpieczeństwa narodowego. Wiele państw stara się rozwijać własny przemysł zbrojeniowy z uwagi na jego znaczenie polityczne i strategiczne. Analiza funkcji realizowanych przez przemysł obronny wskazuje na trzy podstawowe aspekty: **obronne (militarne)** – mające na celu zaspokajanie potrzeb sił zbrojnych, w tym zapewnienie gotowości bazy mobilizacyjnej oraz modernizacji i remontów uzbrojenia, **gospodarcze (ekonomiczne)** – udział w tworzeniu produktu krajowego brutto oraz bazy naukowo-badawczej, **polityczne** – jako miara potęgi państwa która wpływa na budowanie pozycji w regionie i w świecie⁷.

W przypadku rozważań nad istotą przemysłowego potencjału obronnego Francji charakterystyczną cechą jest silny nurt ekonomiczno-polityczno-militarny (ekonomiczno-polityczno-obronny), który od lat 90. był propagowany przez czasopismo „Defence and Peace Economics”, później zatytułowany „Defence Economics”⁸. W przeciwieństwie do nurtu ekonomiki obrony, w której problemy bezpieczeństwa i obrony próbuje się rozwiązać za pomocą metod ekonomicznych, przyjęty we Francji kierunek przedkłada czynniki polityczne nad ekonomicznymi. Mocarstwowe ambicje Francji i jej dążenie do samodzielności, które przejawiało się między innymi wystąpieniem tego państwa ze struktur wojskowych NATO w 1968 r., sprawiło, że zaczęto przykładać znaczącą wagę do rozwoju własnego przemysłu zbrojeniowego oraz zaplecza badawczego⁹. W efekcie Francja jest dziś jednym z czołowych europejskich państw zdeterminowanych do utrzymania własnych zdolności produkcyjnych w zakresie sprzętu wojskowego. Za tą aktualną pozycją leży długa i konsekwentna tradycja rozwijania własnego przemysłu zbrojeniowego, która jednak musi się nieustannie mierzyć z nowymi wyzwaniami, które w dużej mierze związane są z bieżącą sytuacją finansową budżetu państwa. Pod wpływem trudności finansowych już w latach 90. ubiegłego wieku rozpoczęto proces restrukturyzacji tego sektora¹⁰. Z podobnymi wyzwaniem francuski przemysł zbrojeniowy musi zmierzyć się współcześnie.

⁷ P. Zamelek, *Przeobrażenia polskiego przemysłu...*, s. 48–49.

⁸ M. Sułek, *Programowanie gospodarczo-obronne*, Warszawa 2008, ISBN 978-83-11-11440-1, s. 16.

⁹ Tamże, s. 16.

¹⁰ P. Gummett, J.A. Stein, *European Defence Technology in Transition*, Harwood Academic Publisher, Amsterdam 1997, s. 79.

Przemysłowy potencjał obronny

Francja to jedno z najbardziej znaczących państwa świata na arenie międzynarodowej oraz potęgą militarna. Jest członkiem założycielem Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) oraz stałym członkiem Rady Bezpieczeństwa ONZ z przyśługującym prawem weta. Francja jest również członkiem Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO) z trzecią armią sojuszu pod względem liczebności (po armii USA i Turcji). Pod względem siły, francuska armia oceniana jest jako szósta armia świata¹¹. Francja dysponuje również arsenałem nuklearnym, z potencjałem liczącym około 300 głowic jądrowych. Pod względem powierzchni, Francja jest największym krajem Unii Europejskiej. Na jej całkowite terytorium składa się Francja metropolitalna (Francja kontynentalna i Korsyka) oraz francuskie terytoria zależne o bardzo zróżnicowanym statusie prawnym, które znajdują się wraz z Francją metropolitalną w 12 różnych strefach czasowych. Pięć departamentów zamorskich stanowi integralną część Francji i należy tym samym do Unii Europejskiej. Departamenty zamorskie to: Gujana Francuska, Gwadelupa, Martynika, Reunion i Majotta. Pomimo, że departamenty zamorskie należą do Unii Europejskiej, nie zostały włączone do Strefy Schengen. Kolejne terytoria zależne to wspólnoty zamorskie: Polinezja Francuska, Saint-Barthélemy, Saint Martin, Saint-Pierre i Miquelon oraz Wallis i Futuna. Wspólnotą innego rodzaju jest Nowa Kaledonia. Do Francji należą również Francuskie Terytoria Południowe i Antarktyczne oraz Wyspa Clippertona o specyficznym statusie własności państwa¹². Francja z 66 milionami obywateli jest drugim krajem Unii Europejskiej pod względem liczby ludności (po RFN). Oficjalnie we Francji nie prowadzi się statystyk wyznaniowych, co jest związane ze świecką tradycją państwa. Szacuje się jednak, że liczba poszczególnych wyznawców wynosi: chrześcijanie 63–66%, muzułmanie 7–9%, inni 23–28%¹³.

W budowaniu potęgi Francji niezwykle istotną rolę odgrywa jej przemysłowy potencjał obronny, czyli rozwinięty i nowoczesny przemysł zbrojeniowy. Rola i znaczenie tego przemysłu dla kwestii obrony narodowej będzie przedmiotem analizy w dalszej części artykułu. W tym miejscu zostanie natomiast szczegółowo przedstawiony aktualny przemysłowy potencjał Francji. Na rzecz przemysłowego potencjału obronnego składa się około 4 tysiące przedsiębiorstw, które tworzą 150 000 miejsc pracy, wytwarzają obroty w kwocie 15 mld euro, z tego bezpośrednio w dziedzinie

¹¹ www.globalfirepower.com [dostęp: 7.01.2016].

¹² Informacje ogólne, www.ambafrance-pl.org [dostęp: 7.01.2016].

¹³ The World Factbook, www.cia.gov [dostęp: 7.01.2016].

bezpieczeństwa w wysokości 6 mld euro¹⁴. Do największych przedsiębiorstw według wartości sprzedaży w 2012 r. należą następujące zakłady¹⁵:

- SAFRAN – 13,56 mld euro (systemy nawigacyjne i optoelektroniczne, oprogramowanie dla okrętów podwodnych i nawodnych, samolotów i żołnierzy),
- THALES – 14,16 mld euro (radary, systemy komunikacji, BSP, raketowe systemy elektroniczne),
- DASSAULT AVIATION – 3,94 mld euro (samoloty Rafale i Mirage),
- EADS – 56,48 mld euro (systemy raketowe MBDA, śmigłowce NH90, Tiger, samoloty transportowe Airbus A400M, BSP, system antyraketowy Astrium),
- NEXTER – 742 mln euro (czołgi Leclerc, pojazdy opancerzone VBCI, działa samobieżne Caesar, czołgi Aravis, amunicja),
- DCNS – 2,6 mld euro (konwencjonalne i atomowe okręty podwodne, myśliwce Fremm, okręty klasy Mistral),
- MBDA – 3,0 mld euro (system raketowy klasy powietrze-powietrze Meteor, rakiety Storm oraz Scalp, systemy obrony raketowej Aster, rakiety przeciwpancerne Milan).

Tabela 1. Główni eksporterzy uzbrojenia na świecie wg. udziałów globalnych w latach 2010–2014

Eksporter	Udział globalny (%)
1. Stany Zjednoczone	31
2. Rosja	27
3. Chiny	5
4. Niemcy	5
5. Francja	5
6. Wielka Brytania	4
7. Hiszpania	3
8. Włochy	3
9. Ukraina	3
10. Izrael	2

Źródło: Sztokholmski Międzynarodowy Instytut Badań nad Pokojem, Yearbook 2015.

¹⁴ J. Pawełek-Mendez, *Biała księga obrony i bezpieczeństwa Francji 2013: państwo peryferyjnej Europy jednym z biegunów światowego porządku*, Bezpieczeństwo Narodowe nr III-2013/27, s. 98, ISSN 1896-4923.

¹⁵ A. Sage, *Factbox: France's military and defense contractors*, <http://www.reuters.com/article/us-france-defence-factbox-idUSBRE93R01X20130428>

Francja pozostaje przy tym jednym z największych eksporterów broni na świecie. Jak podaje Sztokholmski Międzynarodowy Instytut Badań nad Pokojem w swoim najnowszym raporcie *Yearbook 2015*, Francja w latach 2010–2014 zajmowała piąte miejsce na liście największych eksporterów uzbrojenia¹⁶. Globalne udziały dziesięciu głównych eksporterów broni przedstawia tabela 1.

Źródła przemysłowego potencjału obronnego

Francuski przemysł obronny może realizować istotne oczekiwania z punktu widzenia bezpieczeństwa narodowego, ponieważ podlega wieloletniemu planowaniu na poziomie politycznym, wojskowym i finansowym. Za sprawą precyzyjnego określenia dalekosiężnej wizji, sektor zbrojeniowy ma komfortowe warunki do rozwoju, których brakuje w wielu innych krajach.

Francuska polityka bezpieczeństwa i obrony ujęta jest w dokumencie zatytułowanym „Biała księga”, który określa analizę kontekstu strategicznego państwa, główne zagrożenia oraz dokładny opis środków niezbędnych do jej osiągnięcia¹⁷. Najnowsza „Biała księga” została opublikowana za prezydentury François Hollande’a i wydana 29 kwietnia 2013 r. Ten, liczący 160 stron, dokument jest aktualnie najważniejszym aktem wskazującym założenia w strategicznych kwestiach dla obrony i bezpieczeństwa Francji¹⁸. „Biała księga” wymienia pełną niezależność, którą muszą zapewnić odpowiednie zdolności, umożliwiające dokonanie oceny sytuacji, podjęcie decyzji oraz rozpoczęcie działań. Oczywiście wymaga to odpowiednich środków, w szczególności wywiadowczych. Dużym wyzwaniem w tym zakresie jest również zagwarantowanie bezpieczeństwa systemów informatycznych. Oprócz tych elementów „Biała księga” podkreśla wpływ, jaki na suwerenność państwa wywiera jego sytuacja gospodarcza i finansowa. Dokument ten, podkreślając konieczność posiadania odpowiednich zdolności w celu zapewnienia bezpieczeństwa, zawiera deklarację, że Francja jest gotowa dzielić się nimi ze swoimi partnerami z Unii Europejskiej.

¹⁶ Sztokholmski Międzynarodowy Instytut Badań nad Pokojem, *Yearbook 2015*, <http://www.sipri.org/yearbook/2015/10>

¹⁷ J. Pawełek-Mendez, *Biała księga obrony i bezpieczeństwa Francji 2013: państwo periferyjnej Europy jednym z biegunów światowego porządku*, Bezpieczeństwo Narodowe nr III-2013/27, ISSN 1896-4923.

¹⁸ Ambasada Francji w Polsce, „Biała Księga Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego 2013”, <http://www.ambafrance-pl.org/Biala-Ksiega-Obrony-i-5629> opublikowano 08/05/2013 [dostęp: 9.05.2016].

„Biała księga” z punktu widzenia przemysłu zbrojeniowego jest niezwykle istotnym dokumentem. Po pierwsze, bezpośrednio podkreśla znaczenie przemysłowego potencjału obronnego w tworzeniu jej bezpieczeństwa na poziomie militarnym i gospodarczym przez poświęceniu mu rozdziału odnoszącego się do środków realizacji strategii. W tej części „Białej księgi” przemysł zbrojeniowy opisywany jest jako jeden z czynników decydujących o autonomii strategicznej Francji¹⁹. „Biała księga” zauważa również, że czynnikiem decydującym o sukcesie eksportowym przemysłu zbrojeniowego (stanowi on 25–40% produkcji zbrojeniowej)²⁰ jest wysoki poziom technologiczny wytwarzanego sprzętu. Aby utrzymać ten czynnik przewagi konkurencyjnej Francja planuje kontynuować wysoki poziom wydatków na badania i rozwój, które są priorytetem strategicznym.

Innym istotnym kierunkiem dla sektora zbrojeniowego jest zwiększenie w nim udziału małych i średnich przedsiębiorstw. Jest to zgodne z panującą aktualnie tendencją do wspierania tej wielkości firm z uwagi na ich wyższą efektywność i sprawność w dostarczaniu najbardziej innowacyjnych rozwiązań, a te dla nowoczesnego sektora jakim jest przemysł zbrojeniowy są niezbędne.

Ostatnią kwestią opisaną w tym dokumencie jest znaczenie współpracy europejskiej, w której Francja przewiduje nawiązanie nowych relacji poza realizowanymi aktualnie wspólnymi projektami z Wielką Brytanią. Francja zachęca inne państwa członkowskie Unii Europejskiej do ujednoczenia standardów operacyjnych i uzbrojenia w celu nawiązania bliższej współpracy. Znaczącą rolę w tym względzie może odegrać Europejska Agencja Obrony, która działa na zasadzie dobrowolnego uczestnictwa w poszczególnych programach zbrojeniowych nastawionych na rozwijanie współpracy technologicznej i przemysłowej²¹.

Poza bezpośrednim wyznaczeniem kierunków rozwoju sektora zbrojeniowego, „Biała księga” dostarcza również bardzo istotnej informacji dla wszystkich instytucji i zakładów zbrojeniowych, przez bardzo precyzyjne wskazanie jakimi środkami bojowymi kraj ten zamierza realizować przyjęte założenia na rzecz obrony narodowej. W ten sposób została zarysowana wizja przemian sił zbrojnych do 2025 r. „Biała księga” przyznaje wysoki priorytet w rozwijaniu zdolności wywiadowczych, w tym analizie informacji i jej przekazywaniu. Konsekwencją, która się z tym wiąże jest wzmocnienie zdolności technicznych armii, między innymi przez obrazowanie satelitarne i lotnicze, a w celu ograniczenia kosztów przedsięwzięcia,

¹⁹ J. Pawełek-Mendez, *Biała księga obrony i bezpieczeństwa Francji 2013: państwo peryferyjnej Europy jednym z biegunów światowego porządku*, Bezpieczeństwo Narodowe nr III-2013/27, s. 98, ISSN 1896-4923.

²⁰ Tamże s. 98.

²¹ Tamże s. 98.

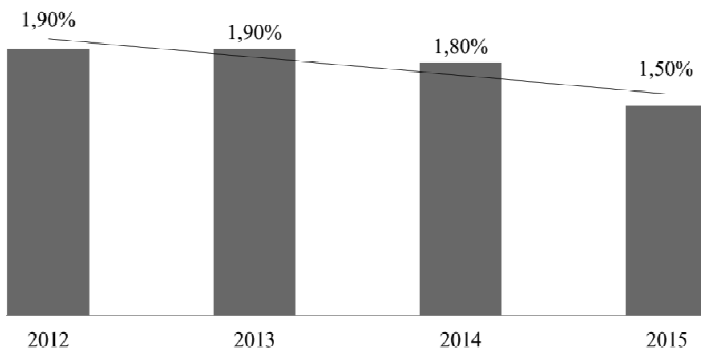
wykorzystanie wspólnego systemu przez partnerów europejskich. Znaczący wysiłek ma zostać włożony w rozwijanie zdolności cybernetycznych, zarówno tych defensywnych, jak i ofensywnych. Siły specjalne, traktowane jako zasadniczy element wszystkich operacji, muszą być wzmocnione ilościowo i znacznie lepiej wyposażone w środki dowodzenia. Zdolność operacyjna wojsk lądowych będzie wynosić 66 tysięcy żołnierzy, wyposażonych w sumie: w 200 czołgów ciężkich oraz 250 czołgów średnich, 2,7 tysiąca wielozadaniowych pojazdów opancerzonych, 140 śmigłowców rozpoznawczych i szturmowych, 115 śmigłowców wielozadaniowych oraz około 30 taktycznych samolotów bezzałogowych. Marynarka wojenna ma posiadać cztery okręty podwodne, które będą wyposażone w pociski rakietowe z głowicami nuklearnymi z przeznaczeniem do odstraszenia jądrowego oraz dysponować będzie jednym lotniskowcem, 6 szturmowymi okrętami podwodnymi o napędzie jądrowym, 3 uniwersalnymi okrętami desantowymi, 21 fregatami, 15 okrętami patrolowymi, 6 lekkimi fregatami oraz lotnictwem patrolowania morskiego, a także możliwościami zwalczania min. Siły powietrzne natomiast mają obejmować 225 samolotów bojowych (dotyczy łącznie sił powietrznych i lotnictwa morskiego), 7 samolotów wczesnego wykrywania i ostrzegania, około 50 samolotów transportu taktycznego, 12 wielozadaniowych samolotów tankowania powietrznego, 12 rozpoznawczych samolotów bezzałogowych szczebla operacyjnego, lekkie samoloty rozpoznawcze oraz 7 systemów obrony przeciwlotniczej i przeciwrakietowej średniego zasięgu. Liczebność armii według „Białej księgi” stanowi o zmniejszeniu liczby osobowego personelu wojskowego, a także cywilnego o kolejne 24 tysiące w latach 2014–2019. W kwestii redukcji personelu do tego doliczyć należy pozostałe 10 tysięcy, przewidziane jeszcze przez poprzednią „Białą księgę” w 2008 r. (zaplanowano w niej zmniejszenie liczby personelu o 54 tysiące w latach 2009–2015)²².

Instytucją, która kształtuje wszystkie programy uzbrojenia na poziomie praktycznym jest Generalna Dyrekcja Uzbrojenia (Direction Generale de l'Armement) w skrócie DGA. Urząd sprawuje kontrolę nad wszystkimi badaniami, rozwojem i produkcją oraz prowadzi dodatkowo własne programy badawczo-rozwojowe oraz monitoruje działalność wszystkich przedsiębiorstw sektora zbrojeniowego, zarówno państwowych jak i prywatnych²³. W 1995 r. w związku z trudnościami finansowymi przedsiębiorstw zbrojeniowych oraz w związku z potrzebą dokonania modernizacji armii dostosowanej do nowej koncepcji bezpieczeństwa, powołano we Francji

²² J. Pawełek-Mendez, *Biała księga obrony i bezpieczeństwa Francji 2013: państwo peryferyjnej Europy jednym z biegunów światowego porządku*, Bezpieczeństwo Narodowe nr III-2013/27, s. 95–97.

²³ France – Military Industry, <http://www.globalsecurity.org/military/world/europe/fr-industry.htm>

Komitet Strategiczny, którego celem było dokonanie przeglądu polityki w zakresie programów zbrojeniowych. Głównym kierunkiem przeobrażeń było odejście od strategii koncentrowania się wyłącznie na rodzimym rynku w kierunku większej współpracy międzynarodowej. Zrewidowano również produkcję eksportową w celu przekształcenia i stworzenia nowych możliwości eksportowych z wykorzystaniem narodowych możliwości w dziedzinie wysokich technologii.

Rysunek 1. Trend w wydatkach na obronę narodową Francji w relacji do PKB w latach 2012–2015

Źródło: opracowanie własne.

W kwestii uwarunkowań finansowych kształtowania obrony narodowej, podstawową wartością jest całkowity budżet Ministerstwa Obrony Francji, który wynosił 39,6 miliardów euro w 2015 r. Wydatki te stanowią 13,4% całkowitych wydatków budżetowych państwa. W ramach budżetu realizowane są trzy misje, które stanowią w całkowitym budżecie państwa następujące udziały: misja „Badania na rzecz obrony (cywilne i wojskowe)” – 0,1%, misja Kombatanci i miejsca pamięci narodowej” – 0,9% oraz misja kluczowa dla bezpieczeństwa narodowego – „Obrona” – 12,4% całkowitych wydatków budżetowych. Oznacza to, że całkowity budżet na rok 2015 dla misji „Obrona” wynosił 31,4 miliardów euro (po wyłączeniu emerytur)²⁴. Francja planowała przeznaczyć na obronę powyższą kwotę jako stałą nominalną w wysokości 31,4 mld euro w latach 2013–2016, co miało pozwolić na kontynuowanie głównych programów modernizacji sił zbrojnych w kształcie zatwierdzonym przez „Białą księgę” w 2013 r.²⁵ „Biała Księga” z 2013 r. przewidywała obniżenie

²⁴ Ministerstwo Obrony Francji, <http://www.defense.gouv.fr/>

²⁵ Francja tnie budżet obronny, <http://www.defence24.pl/>

wydatków na obronność do poziomu 1,5% PKB w związku z przedłużającym się kryzysem finansowym z 2008 r. i koniecznością ustabilizowania sytuacji finansowej wraz z przywróceniem równowagi budżetowej. Jest to tendencja, która wskazuje na stały spadek wydatków względem PKB (rys. 1), które wynosiły we wcześniejszych latach: 1,8% (2014), 1,9% (2013), 1,9% (2012)²⁶.

Przemysł zbrojeniowy w nowych uwarunkowaniach

Wyzwania z którymi współcześnie musi zmierzyć się Francja wydają się coraz większe, jednak kraj ten nadal podtrzymuje swoje ambicje w dążeniu do odgrywania kluczowej roli w zapewnieniu bezpieczeństwa w perspektywie globalnej oraz pragnie zabezpieczyć swoje własne interesy narodowe. Zamachy terrorystyczne, do których doszło 13 listopada 2015 r. w Paryżu to najtragiczniejsze zamachy w historii Francji. W ich wyniku zginęło prawie 140 osób, a prezydent Francois Hollande zapowiedział, że zniszczy tzw. Państwo Islamskie²⁷. Oznacza to intensyfikację działań militarnych w Syrii oraz w Iraku, jak również wymusi znaczne zwiększenie wydatków na zapewnienie bezpieczeństwa na terenie kraju. Prezydent Francois Hollande, przemawiając na posiedzeniu obu izb parlamentu, zapowiedział między innymi stworzenie dodatkowych 5000 etatów w policji²⁸. Te wszystkie działania pociągną za sobą znaczne wydatki przeznaczone na obronę narodową, z której to puli środków budżetowych korzysta również sektor zbrojeniowy przez zamówienia państwowe.

W dodatku Francja nadal boryka się ze skutkami kryzysu finansowego, a w obliczu kolejnych trudności finansowych, które dotknęły budżet spowodowany niskim tempem rozwoju gospodarczego, będzie musiała zredukować lub opóźnić wiele programów rozwoju sprzętu wojskowego lub modernizacyjnych. Przewiduje się, że konsekwencją wszystkich negatywnych skutków finansowych będzie bardziej pragmatyczne podejście do kwestii współpracy w sferze utrzymania i rozwoju sektora zbrojeniowego²⁹. W przeciwieństwie do ubiegłych dziesięcioleci, w których Francja w znacznym stopniu determinowała rozwój przemysłu zbrojeniowego w oparciu o aspekty polityczne, współcześnie będzie dążyć do odniesienia wymiernych korzy-

²⁶ „The World Factbook”, www.cia.gov [dostęp: 7.01.2016].

²⁷ K. Wysocki, *Francois Hollande: Francja zniszczy Państwo Islamskie*, <http://www.psz.pl/90-europa/francois-hollande-francja-zniszczy-panstwo-islamskie>

²⁸ Tamże.

²⁹ P. Elman, M. Terlikowski, *Ambicje na miarę kryzysu? Polityka bezpieczeństwa Francji w najbliższych latach*, Biuletyn PISM, Nr 8 (984), 25 stycznia 2013 r.

ści wojskowych lub ekonomicznych z podjętej współpracy. Takie pragmatyczne podejście zdaje się potwierdzać decyzja o wycofaniu się ze sprzedaży Rosji okrętów klasy Mistral. Cena sprzedaży okrętów wynosiła 950 mln euro, co stanowiło istotną kwotę dla francuskiej branży zbrojeniowej w aspekcie realizacji kontraktów eksportowych. Wycofanie się z tej transakcji zostało szybko zastąpione nową umową z Egiptem³⁰, co może potwierdzać, że z powodów ekonomicznych Francja długo opierała się przed odstąpieniem od tej transakcji, nawet pod naciskiem partnerów z NATO. Dopiero zabezpieczenie interesów finansowych przez umowę z Egiptem umożliwiło wstrzymanie sprzedaży okrętów Rosji.

Należy domniemywać, że będzie kontynuowany rozwój sektora zbrojeniowego przez porozumienia bilateralne i europejskie z wykorzystaniem Europejskiej Agencji Obrony (EDA), w celu większego współfinansowania planowanych przedsięwzięć w dziedzinie bezpieczeństwa i obronności.

Konkluzje

Francja posiada jeden z najlepiej rozwiniętych i nowoczesnych przemysłów obronnych w Europie, który umożliwia zaspokajanie krajowych potrzeb w sprzęt wojskowy oraz stanowi istotny sektor gospodarki, dzięki któremu jest jednym z czołowych eksporterów uzbrojenia na świecie. W związku z precyzyjnym określeniem roli i znaczenia przemysłu zbrojeniowego w dokumentach o randze strategicznej („Biała księga”), możemy stwierdzić, że przemysłowy potencjał obronny stanowi istotny element jej obrony narodowej. Źródłem współczesnego kształtu tego sektora były mocarstwowe ambicje tego państwa, które przejawiały się w chęci utrzymania samowystarczalności. W konsekwencji prowadzona przez wiele lat polityka dotycząca sektora obronnego przedkładała czynniki polityczne nad ekonomicznymi, ale z drugiej strony wieloletnia wizja sprzyjała efektywnemu rozwojowi. Może to stanowić przykład dla innych krajów, takich jak Polska, które dokonują przeobrażeń rodzimego przemysłu w kierunku zwiększenia jego roli i znaczenia dla obrony narodowej.

³⁰ *Mistrale popłyną do Egiptu. Francja sprzedała „rosyjskie” okręty*, <http://biznes.newweek.pl/rosyjskie-mistrale-kupil-egipt-francja-sprzedala-desantowce-mistral-za-niecaly-miliard-euro-,artykuly,371032,1.html>

Bibliografia

1. Elman P., Terlikowski M., *Ambicje na miarę kryzysu? Polityka bezpieczeństwa Francji w najbliższych latach*, Biuletyn PISM, Nr 8 (984), 25 stycznia 2013 r.
2. Gummett P., Stein J.A., *European Defence Technology in Transition*, Harwood Academic Publisher, Amsterdam 1997.
3. Pawełek-Mendez J., *Biała księga obrony i bezpieczeństwa Francji 2013: państwo peryferyjnej Europy jednym z biegunów światowego porządku*, Bezpieczeństwo Narodowe nr III-2013/27.
4. *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa 2008.
5. Sulek M., *Programowanie gospodarczo-obronne*, Warszawa 2008, ISBN 978-83-11-11440-1.
6. Zamelek P., *Przeobrażenia polskiego przemysłu obronnego w warunkach otwartego europejskiego rynku*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2013.

Strony internetowe

1. *France – Military Industry*, <http://www.globalsecurity.org/military/world/europe/fr-industry.htm>
2. *Francja tnie budżet obronny*, <http://www.defence24.pl/>
3. Ambasada Francji w Polsce, *Biała Księga Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego 2013*, <http://www.ambafrance-pl.org/Biala-Ksiega-Obrony-i-5629> opublikowano 08/05/2013 [dostęp: 9.05.2016].
4. Informacje ogólne, www.ambafrance-pl.org
5. Ministerstwo Obrony Francji, <http://www.defense.gouv.fr/>
6. *Mistrale popłyną do Egiptu. Francja sprzedała „rosyjskie” okręty*, <http://biznes.newsweek.pl/rosyjskie-mistrale-kupil-egipt-francja-sprzedala-desantowce-mistral-za-niecaly-miliard-euro-,artykuly,371032,1.html>
7. Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, <http://www.bbn.gov.pl/pl/bezpieczenstwo-narodowe/system-bezpieczenstwa-n/obronnosc/5976.Potencjal-obronny.html>
8. *Słownik Języka Polskiego*, PWN, <http://sjp.pwn.pl/sjp/potencjal;2572226.html>
9. Sage A., *Factbox: France's military and defense contractors*, <http://www.reuters.com/article/us-france-defence-factbox-idUSBRE93R01X20130428>
10. Sztokholmski Międzynarodowy Instytut Badań nad Pokojem, *Yearbook 2015*, <http://www.sipri.org/yearbook/2015/10>
11. The World Factbook, www.cia.gov
12. The World Factbook, www.cia.gov [dostęp: 7.01.2016].
13. Sabak J., „Rozmowy trwają”. *Airbus Helicopters i MON ws. Caracali*, <http://www.defence24.pl/302019,rozmowy-trwaja-airbus-helicopters-i-mon-ws-caracali> [dostęp: 10.05.2016].
14. Wysocki K., *Francois Hollande: „Francja zniszczy Państwo Islamskie”*, <http://www.psz.pl/90-europa/francois-hollande-francja-zniszczy-panstwo-islamskie>
15. www.globalfirepower.com [dostęp: 7.01.2016].

Keywords: *defense industrial potential, the French defense industry, Defense of France*

SUMMARY

France has one of the most developed and modern defense industries in Europe, which allows to meet the domestic needs of the military and is an important sector of the economy, by which France is one of the leading exporters of arms in the world. Due to the precise role and importance of the defense industry in the documents of the strategic rank (White Paper), we conclude that the industrial defense potential is an important component of national defense of France. The source of the present shape of this sector were imperial ambitions of France, which manifested itself in a desire to maintain self-sufficiency. As a result, political factors for many years were more important than economic, on the other hand, long-term vision supported effective development. This may be an example for other countries, such as Poland, which perform transformations domestic industry to increase its role and significance for national defense.